แนวทางการปรับปรุงที่อยู่อาศัยและพื้นที่ภายนอกอาคารสำหรับผู้สูงอายุในชุมชนมุสลิมในพื้นที่กรุงเทพฯชั้นใน กรณีศึกษา ชุมชนบ้านครัว

Guidelines Improvement of Housing and Outdoor Space for the Elderly Living in Muslim Community in Inner the Bangkok Urban Area Case Study Ban Krua Commnity

รับบทความ 14/05/2021
แก้ไขบทความ 24/06/2021
ยอมรับบทความ 29/06/2021

วิทวัส วิมลเสตถ์ ไตรรัตน์ จารุทัศน์
ภาควิชาเคหการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Witthawat Wimolsait, Trirat Jarutach
Department of Housing, Faculty of Architecture, Chulalongkorn University
Arbedean@gmail.com,Trirat13@gmail.com

บทคัดย่อ

จากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรใน พ.ศ. 2564 ประเทศไทยจะเป็นสังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์ กรุงเทพมหานครมีประชากรที่นับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 4.6 และชุมชนมุสลิมที่ตั้งอยู่ในพื้นที่กรุงเทพฯ ชั้นในจะเป็นชุมชนเก่าแก่ จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษา ชุมชนมุสลิมในพื้นที่กรุงเทพฯ ชั้นใน และได้เลือกชุมชนบ้านครัว เป็นพื้นที่ศึกษา เนื่องด้วยชุมชนบ้านครัวเป็นชุมชนมุสลิมแห่งแรกในฝั่งพระนครและเป็นชุมชนขนาดใหญ่ ปัจจุบันได้ถูกแบ่งเป็น 3 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนบ้านครัวเหนือ ชุมชนบ้านครัวตะวันตกและชุมชนบ้านครัวใต้ ทั้ง 3 ชุมชน มีวัฒนธรรมร่วมกัน และมีจำนวนประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

บทความนี้มีประเด็นคำถามในการวิจัย คือการปรับปรุงที่อยู่อาศัยและพื้นที่ภายนอกอาคารสำหรับผู้สูงอายุในชุมชนมุสลิมในพื้นที่กรุงเทพฯชั้นในควรมีแนวทางอย่างไร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะทางสังคม เศรษฐกิจ สุขภาพ ที่อยู่อาศัย พื้นที่ภายนอกอาคารในชุมชน วิเคราะห์กิจกรรมในชีวิตประจำวันและศึกษาปัญหาการใช้งานพื้นที่ เพื่อนำเสนอแนวทางการปรับปรุงที่อยู่อาศัยและพื้นที่ภายนอกอาคารภายในชุมชนให้เหมาะสมต่อผู้สูงอายุตามแนวคิดเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ (Age friendly city)

จากการเก็บข้อมูลด้วย แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์รวมถึงการสำรวจพื้นที่ศึกษา พบว่าลักษณะที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุในชุมชนบ้านครัวส่วนใหญ่เป็นบ้านเดี่ยว 2 ชั้น โครงสร้างไม้ มีพื้นที่น้อยกว่า 20 ตร.วา ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ใช้ชีวิตที่ชั้น 1 มีการประกอบศาสนกิจประจำวัน (การละหมาด) ในห้องอเนกประสงค์ และส่วนใหญ่อาบน้ำละหมาดในห้องน้ำ มีปัญหาและอุปสรรคการใช้พื้นที่ของผู้สูงอายุ ได้แก่ พื้นที่ลานหน้าบ้าน ห้องครัวและห้องน้ำ สาเหตุมาจากวัสดุไม่เหมาะสมกับการใช้งาน ส่วนพื้นที่ภายนอกในชุมชน มีปัญหาและอุปสรรคการใช้งานของผู้สูงอายุ ได้แก่ ทางเดิน ถนน และทางลาดในสวนหย่อม โดยมีสาเหตุเกิดจาก พื้นที่ไม่เหมาะกับการใช้งาน พื้นไม่เรียบ วัสดุลื่น และไม่มีราวจับ จึงเสนอแนะแนวทางปรับปรุง ได้แก่ จัดเตรียมที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมต่อสภาพการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุตามแนวคิดออกแบบเพื่อทุกคน หรือ Universal Design

***คำสำคัญ**: ผู้สูงอายุ ชุมชนมุสลิม มัสยิด ที่อยู่อาศัย พื้นที่ภายนอก*

Abstract

From the situation of changing population structure in 2021, Thailand will be a completely aging society. There is a Muslim population in Bangkok about 4.6 percent and Muslim communities have located in inner the Bangkok urban area is an old community, Ban krua community is chosen to study. Ban krua community is the first Muslim community in Phra Nakhon side and It is a large community. In present, the community is divided into 3 communities such as North Ban krua community, West Ban krua community, and South Ban krua community. All communities have co-tradition. As well as, there is many elderly population increases continuously.

The question of this research article was how to improvement of housing and outdoor space for the elderly living in Muslim communities in inner the Bangkok urban area. The purposes of this study were studying on social characteristics, economy, health, living condition, outdoor space of community, analysis daily activities and study on using space problem, in order to, present guideline improvement of housing and outdoor space for the elderly living according to Age-friendly city concept.

According to collected data by questionnaire interview and survey on housing and outdoor space in the study area. The study found that the majority housing of the elderly living in Muslim communities are 2 storey detached houses wooden structure and has a land area of less than 20 square wa. They regularly living in ground floor pray in multipurpose rooms and most of them have an ablution in baht rooms. Problems and obstacles of the elders were terrace kitchen and bathroom because materials were unsuitable for use. Furthermore, problems and obstacles of outdoor spaces were footpaths, roads, and ramp in the garden. Because of unsuitable using space, rough concrete floor, slippery material and without walkway handrail. This research will present an improvement concept, for example, offering suitable housing for the elderly living by universal design concept

***keywords**: The elderly, Muslim community, masjid, Housing, Outdoor space*

บทนำ

สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรใน พ.ศ. 2564 ประเทศไทยจะเป็นสังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์ โดยมีผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศ และการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในระยะยาว ซึ่งรัฐบาลได้กำหนดนโยบายและมาตรการต่าง ๆ เพื่อรองรับสังคมสูงอายุ ตลอดจนทุกภาคส่วน ได้ตระหนักต่อสถานการณ์ดังกล่าว จึงให้มีการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ เพื่อเร่งขับเคลื่อนนโยบายดังกล่าวเพื่อให้ทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงภาพรวมของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร (รายงานข้อมูลผู้สูงอายุของกรุงเทพมหานครจากฐานประชากรในระบบทะเบียนราษฎร, 2561) ข้อมูล ณ เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2561 ถือเป็นการเริ่มเข้าสู่สังคมสูงอายุ (aged society) มีจำนวนผู้สูงอายุ เท่ากับ 1,020,917 คน จากประชากรทั้งหมด 5,480,469 คน มีอัตรา ผู้สูงอายุเท่ากับร้อยละ 18.63

ใน พ.ศ. 2553 ประเทศไทยมีประชากรทั้งหมด 65,981,660 คน นับถือศาสนาอิสลาม (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2553) ร้อยละ 4.9 ซึ่งมีมุสลิมอยู่ประมาณ 3,233,103 คน กรุงเทพมหานคร ประชากรทั้งหมด 8,305,218 คน ศาสนาอิสลาม ร้อยละ 4.6 เป็นจำนวน 382,385 คน จะเห็นได้ว่า ในพื้นที่กรุงเทพมหานครมีคนมุสลิมอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก โดยชุมชนมุสลิมได้ตั้งถิ่นฐานในกรุงเทพมหานครมาตั้งแต่สมัยก่อตั้งกรุงรัตนโกสินทร์ และมีหลายชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่กรุงเทพฯ ชั้นใน

ชุมชนบ้านครัวเป็นชุมชนมุสลิมเชื้อสายจาม ที่มีขนาดใหญ่ มีมากกว่า 1,200 ครัวเรือน มีประชากรนับถือศาสนาอิสลามมากกว่าร้อยละ 70 มีประวัติศาสตร์การก่อตั้งชุมชนตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 1 จากที่ชาวชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาบ้านเมือง และมีส่วนร่วมในสงครามครั้งสำคัญของแผ่นดินหลายครั้ง โดยตั้งเป็นหมู่บ้านใน พ.ศ. 2330 และสร้างมัสยิดขึ้น เรียกว่า “สุเหร่า กองอาสาจาม” หรือ “สุเหร่าคลองนางหงส์” ซึ่งเป็นมัสยิดแห่งแรกของฝั่งพระนคร

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่าชุมชนมีการพัฒนามาอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลากว่า 200 ปี และสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้น จึงมองเห็นว่าการพัฒนาชุมชนต่อจากนี้ เรื่องผู้สูงอายุมีความสำคัญต่อการวางแผนการพัฒนาพื้นที่ส่วนกลางและที่อยู่อาศัยของคนในชุมชนในอนาคต

วัตถุประสงค์

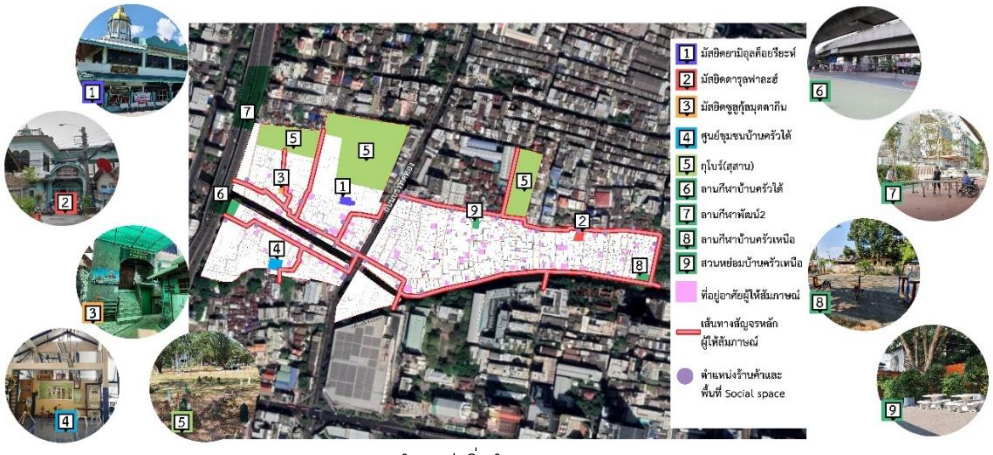
1. เพื่อศึกษาลักษณะทางด้านประชากร สังคม เศรษฐกิจ และสุขภาพ ของผู้สูงอายุในชุมชนมุสลิม
2. เพื่อศึกษาสภาพกายภาพของที่อยู่อาศัยและพื้นที่ภายนอกอาคารของผู้สูงอายุในชุมชนมุสลิม
3. เพื่อวิเคราะห์กิจกรรมในชีวิตประจำวัน การใช้งาน และปัญหาของที่อยู่อาศัยและพื้นที่ภายนอกอาคารในชุมชนมุสลิม
4. เสนอแนะแนวทางปรับปรุงแก้ไขพื้นที่ภายในที่อยู่อาศัยและพื้นที่ภายนอกอาคารรวมทั้งพื้นที่ส่วนกลางรวมถึงสภาพแวดล้อมในชุมชน

ขอบเขตงานวิจัย

1. **ขอบเขตของเนื้อหา** ศึกษาข้อมูลที่มีผลต่อผู้สูงอายุ ได้แก่ ศึกษาข้อมูลพื้นฐานในด้านของประชากร สังคม เศรษฐกิจและสุขภาพของผู้สูงอายุ ศึกษาสภาพการอยู่อาศัยและพื้นที่ภายนอกในชุมชนของผู้สูงอายุในชุมชน ศึกษาและวิเคราะห์กิจกรรมในชีวิตประจำวัน การใช้งาน และปัญหาของที่อยู่อาศัยและพื้นที่ภายนอกในชุมชน โดยใช้ข้อมูลเอกสาร แนวคิดรวมถึงทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ
2. **ขอบเขตด้านพื้นที่** พื้นที่ชุมชนบ้านครัวทั้ง 3 ชุมชน ประกอบด้วย ชุมชนบ้านครัวเหนือ ชุมชนบ้านครัวตะวันตก และชุมชนบ้านครัวใต้

ภาพ 1 แสดงพื้นที่ชุมชนบ้านครัวทั้ง 3 ชุมชน

ภาพ 2 แสดงตำแหน่งสิ่งอำนวยความสะดวกชุมชน

ที่มา: ผู้วิจัย

3. ขอบเขตด้านประชากร

ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีเป็นต้นไป ที่พักอาศัยในชุมชนบ้านครัว ทั้ง 3 ชุมชน

ตาราง 1 แสดงกลุ่มตัวอย่างในแต่ละชุมชน

ชุมชน	จำนวนผู้สูงอายุ	ขั้นที่1 แบบสอบถาม	ขั้นที่2 แบบสัมภาษณ์	ขั้นที่3 สัมภาษณ์เชิงลึก
บ้านครัวเหนือ	545	156	51	14
บ้านครัวตะวันตก	185	70	23	8
บ้านครัวใต้	163	50	16	5
รวม	893	276	90	27

ขั้นตอนในการดำเนินงานวิจัย

1. ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) จากเอกสารสิ่งตีพิมพ์ สถิติข้อมูลต่าง ๆ ในเรื่องของข้อมูลทั่วไปของชุมชน และศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับผู้สูงอายุและชุมชนมุสลิม

2. ศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ทำสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูล จัดทำแบบสอบถาม ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา มีการทดสอบแบบสัมภาษณ์เบื้องต้น (pre-test) เป็นจำนวน 20 ชุด จึงนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไข

คำถามและตัวเลือกเพิ่มเติมให้เหมาะสมตามบริบทของพื้นที่นั้น แก้ไขภาษาเพื่อให้เกิดความเที่ยงตรงก่อนออกมาเป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ จำนวน 276 คน โดยใช้ทฤษฎียามาเน่ ขอบเขตความคลาดเคลื่อน 0.05 จากนั้น จัดทำแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง คัดเลือกกลุ่มประชากรจากแบบสอบถามมาร้อยละ 30 ทำแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จำนวน 90 คน โดยทฤษฎีการสุ่มแบบบังเอิญจากกลุ่มตัวอย่างที่ให้ความร่วมมือ และจากนั้นจัดทำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสำรวจ คัดเลือกกลุ่มประชากรจากแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างมาร้อยละ 30 แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสำรวจ จำนวน 27 คน โดยใช้ทฤษฎีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ และสุดท้ายนำข้อมูลไปวิเคราะห์ สรุปผล และนำเสนอ

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการทำการศึกษา แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1.แบบสอบถาม เพื่อศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1

2.แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เพื่อศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2

3.แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสำรวจ เพื่อศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

ตาราง 2 แสดงแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

วัตถุประสงค์	แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
1. เพื่อศึกษาลักษณะทางด้านประชากร สังคม เศรษฐกิจ และสุขภาพ ของผู้สูงอายุในชุมชนมุสลิม	แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ทฤษฎีกิจกรรม (Activity theory)
2. เพื่อศึกษาสภาพกายภาพของที่อยู่อาศัยและพื้นที่ภายนอกอาคารของผู้สูงอายุในชุมชนมุสลิม	แนวคิดเมืองน่าอยู่สูงวัย Age friendly cities แนวคิดสูงวัยในถิ่นเดิม Aging in place แนวความคิด Universal Design
3. เพื่อวิเคราะห์กิจกรรมในชีวิตประจำวัน การใช้งาน และปัญหาของที่อยู่อาศัยและพื้นที่ภายนอกอาคารในชุมชนมุสลิม	แนวคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับศาสนาอิสลาม แนวคิดถนนเพื่อชีวิต แนวคิดและคุณลักษณะสภาพกายภาพของสวนสำหรับผู้สูงอายุ
4. เสนอแนะแนวทางปรับปรุงแก้ไขพื้นที่ภายในที่อยู่อาศัยและพื้นที่ภายนอกอาคารรวมทั้งพื้นที่ส่วนกลางรวมถึงสภาพแวดล้อมในชุมชน	หลักการออกแบบบ้านพักสำหรับผู้สูงอายุ กฎกระทรวง กำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกอาคารในอาคารสำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพ และคนชรา พ.ศ.2564

ลักษณะวัฒนธรรมและกิจกรรมของคนที่นับถือศาสนาอิสลามในชุมชนมุสลิมมีความสอดคล้องกับหลักปฏิบัติและหลักศรัทธาในศาสนา ซึ่งในหลักปฏิบัตินี้ยังได้แบ่งออกเป็น 5 อย่าง เรียกว่า รุก่นอิสลาม

5.1 การปฏิญาณตนโดยกล่าวว่า “ข้าพเจ้าขอปฏิญาณว่าแท้จริงแล้วไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจาก อัลเลาะห์ องค์เดียว และนบีมูฮัมหมัด เป็นศาสนทูตของ อัลเลาะห์”

5.2 การละหมาดคือการเข้าเฝ้าพระเจ้าทั้งร่างกายและจิตใจที่สงบ การสรรเสริญและการวิงวอน เป็นพิธีกรรมที่สำคัญที่สุดถือว่าเป็นข้อบังคับที่มุสลิมทุกคนต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด เริ่มตั้งแต่บรรลุศาสนภาวะเพื่อแสดงออกซึ่งความยำเกรงในพระองค์ โดย ละหมาดวันละ 5 เวลา/ครั้ง

5.3 การถือศีลอด การถือศีลอดในเดือนรอมฎอน ก็เพื่อให้มนุษย์ผู้ศรัทธามีความยำเกรงต่อพระเจ้า (อัลเลาะห์) ปลูกฝังความอดทน ไม่เห็นแก่ตัว ความซื่อสัตย์และให้มีจิตใจที่รู้จัก เสียสละ รู้จักปรับสภาพร่างกายตัวเอง นอกจากนี้การถือศีลอดยังฝึกให้มนุษย์มีระเบียบวินัย ความอดทนทั้งร่างกายและจิตใจ อดทนต่อความหิว อดกลั้นในอารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ และกระตุ้นให้มนุษย์มีจิตสำนึกในการอยู่ร่วมกันในสังคม

5.4 การบริจาค ซะกาตเป็นข้อกำหนดที่พระเจ้าประทาน แก่มุสลิมที่มีทรัพย์สินเงินทองครบจำนวนที่กำหนดจ่ายให้แก่ผู้มีสิทธิ์รับตามอัตรา

5.5 การบำเพ็ญฮัจย์ การประกอบพิธีฮัจย์ ณ บัยตุลลอฮ์ แห่งนครมักกะห์ ประเทศซาอุดิอาระเบีย สำหรับผู้ที่มีความสามารถเดินทางไปได้ทั้งสภาพร่างกาย จิตใจที่สมบูรณ์ ฐานะทางการเงิน เมื่ออายุครบเกณฑ์ที่มีความรับผิดชอบได้ จะต้องไปทำฮัจย์อย่างน้อยหนึ่งครั้งในชีวิต

จากหลักปฏิบัติของศาสนาอิสลาม พบว่ามีหลักปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับสภาพการอยู่อาศัย ได้แก่ เรื่องการละหมาด เนื่องจากมุสลิมทุกคนต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัด 5 เวลา การละหมาดผู้ละหมาดต้องคำนึงถึงเงื่อนไขของการละหมาดอีก 8 ประการ คือ

- ☐ ต้องปราศจากหะดัษใหญ่ (การเคลื่อนอสุจิ การมีประจำเดือน) และหะดัษเล็ก (สิ่งสกปรกเกิดขึ้นตามธรรมชาติ เช่น การถ่ายหนัก/เบา การผายลม เป็นต้น) และต้องมีน้ำละหมาด
- ☐ ร่างกาย เครื่องนุ่งห่ม และสถานที่ละหมาด ต้องสะอาด
- ☐ ต้องปกปิดเอาเราะฮ์ กล่าวคือ ผู้ชายต้องปิดตั้งแต่สะดือถึงหัวหัวเข่า ผู้หญิงจะต้องปกปิดทั่วร่างกายยกเว้นมือและใบหน้า
- ☐ ต้องหันหน้าไปทางกิบละฮ์
- ☐ ต้องรู้ว่าได้เวลาละหมาดแล้ว
- ☐ ต้องรับว่ามุสลิมทุกคนต้องปฏิบัติการละหมาด
- ☐ ต้องไม่ตั้งใจเปลี่ยนการละหมาดเป็นอย่างอื่น
- ☐ ต้องห่างไกลจากสิ่งที่ทำให้เสียละหมาด

การอาบน้ำละหมาด คือ การชำระล้างทำความสะอาดโดยใช้น้ำที่สะอาดล้างอวัยวะทั้งสี่คือใบหน้า มือรวมถึงแขน ศีรษะ และเท้า ด้วยวิธีการที่เฉพาะตามที่ได้บัญญัติในอิสลาม โดยต้องเรียงทำตามลำดับและขั้นตอนต่อไปนี้

1. ต้องล้างใบหน้า ซึ่งรวมถึงการบ้วนปากและสูดน้ำเข้าจมูก
2. ต้องล้างมือทั้งสองข้างพร้อมแขนจรดข้อศอก
3. ต้องลูบศีรษะ พร้อมด้วยใบหูทั้งสองข้าง
4. ต้องล้างเท้าทั้งสองข้างตลอดถึงข้อเท้า

ผลการศึกษา

จากการศึกษาแนวทางการปรับปรุงที่อยู่อาศัยและพื้นที่ภายนอกสำหรับผู้สูงอายุ ในชุมชนมุสลิมในพื้นที่กรุงเทพฯ ชั้นใน กรณีศึกษา ชุมชนบ้านครัว สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1.เพื่อศึกษาลักษณะทางด้านประชากร สังคม เศรษฐกิจ และสุขภาพ ของผู้สูงอายุในชุมชนมุสลิม

ผู้สูงอายุที่เป็นกรณีศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 77.9 นับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 84.0 ระดับการศึกษาจบชั้นประถมศึกษาร้อยละ 57.6 มีอาชีพเดิมก่อนวัยสูงอายุคือ รับจ้างทั่วไปร้อยละ 39.1 และค้าขายร้อยละ 30.8 เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุและส่วนใหญ่ไม่ได้ประกอบอาชีพคิดเป็นร้อยละ 61.9 รองลงมาคือ ค้าขายร้อยละ 17.0 ส่วนใหญ่มีรายได้น้อยกว่า

5,000 บาทคิดเป็นร้อยละ 27.9 โรคประจำตัวที่พบมาคือ ความดันโลหิตสูง ไขมันในเลือดสูง เบาหวาน โดยส่วนใหญ่ค่อนข้างแข็งแรงไม่ต้องใช้อุปกรณ์ช่วยเดินคิดเป็นร้อยละ 78.9 และร้อยละ 58.7 ไม่เคยประสบอุบัติเหตุหกล้ม แต่สำหรับผู้สูงอายุบางท่านที่เคยประสบอุบัติเหตุหกล้ม ส่วนมากเกิดเหตุนอกบ้านร้อยละ 64.0 เกิดเหตุบริเวณทางเดินและถนน บางส่วนเกิดเหตุในบ้านร้อยละ 36.0 เกิดเหตุบริเวณลานหน้าบ้าน ในครัวและห้องน้ำ ผู้สูงอายุส่วนมากออกกำลังกายด้วยการเดินร้อยละ 66.36 และแกว่งแขนร้อยละ 23.0

2. เพื่อศึกษาสภาพกายภาพของที่อยู่อาศัยและพื้นที่ภายนอกอาคารของผู้สูงอายุในชุมชนมุสลิม

ผู้สูงอายุที่เป็นกรณีศึกษาส่วนใหญ่พักอาศัยในบ้านเดี่ยวคิดเป็นร้อยละ 84.4 เป็นบ้าน 2 ชั้นร้อยละ 63.6 ส่วนใหญ่เป็นโครงสร้างไม้ร้อยละ 42.2 ส่วนใหญ่บ้านตั้งอยู่ในที่ดินขนาดเนื้อที่ไม่เกิน 20 ตารางวา ส่วนใหญ่พักอาศัย 3 – 4 คน คิดเป็นร้อยละ34.4 และมีร้อยละ 17.8 พักอาศัยมากกว่า 6 คน ผู้สูงอายุในชุมชนส่วนใหญ่พักอาศัย ณ ที่อยู่ปัจจุบันเป็นระยะเวลามากกว่า 40 ปีคิดเป็นร้อยละ 46.67 ผู้สูงอายุมุสลิมส่วนใหญ่ประกอบศาสนกิจประจำวัน (ละหมาด) ในห้องอเนกประสงค์ที่ชั้น 1 ของบ้านร้อยละ 55.7 รองลงมาคือ ห้องนอน คิดเป็นร้อยละ 25.3 และส่วนใหญ่ทำการอาบน้ำละหมาดในห้องน้ำคิดเป็น
ร้อยละ 40.5 รองลงมาคือก๊อกหน้าบ้านร้อยละ 22.7 พบว่าผู้สูงอายุมีปัญหาการใช้พื้นที่คิดเป็นร้อยละ 61.1 ปัญหาคือ พื้นที่ไม่เหมาะสมกับการใช้งานร้อยละ 25.4 และมีพื้นที่ชำรุดเสียหายร้อยละ 74.5 ลักษณะพื้นที่ไม่เหมาะกับการใช้งาน ได้แก่ มีสิ่งของกีดขวางทางเดินร้อยละ 50 มีพื้นลื่นร้อยละ 35.7 ทำให้ผู้สูงอายุมีโอกาสสะดุดหกล้มได้ และลักษณะพื้นที่ชำรุดเสียหายร้อยละ 61.1 ส่วนใหญ่เกิดจากการที่บ้านเป็นโครงสร้างไม้และมีอายุมากจึงพบปัญหาปลวกทำลายโครงสร้างร้อยละ 48.7 พบปัญหาหลังรั้วมีสาเหตุมาจากวัสดุมุงหลังคาที่เสื่อมสภาพ ร้อยละ 43.9 อีกทั้งบ้านที่ติดริมคลอง พบปัญหาน้ำกัดเซาะ สาเหตุเกิดจาก ผนังเขื่อนริมคลองบางส่วนชำรุดร้อยละ 7.3 และสำหรับการวางแผนปรับปรุงที่อยู่อาศัย พบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่มีแผนที่จะปรับปรุงที่อยู่อาศัย เนื่องด้วยไม่มีความสามารถทางการเงินเพียงพอ แต่สำหรับผู้ที่ต้องการจะปรับปรุง มีวัตถุประสงค์ในการปรับปรุง 3 ประการคือ ซ่อมแซมส่วนที่ชำรุดร้อยละ 77.8 ขยายครอบครัวร้อยละ 11.1 และปรับปรุงพื้นที่ให้เป็นบ้านเช่าร้อยละ 11.1

ภาพ 3 แสดงลักษณะที่อยู่อาศัยของชุมชนบ้านครัว

พื้นที่ภายนอกอาคารที่พักอาศัยภายในชุมชน ประกอบด้วย ศาสนสถาน ลานกีฬา สวนหย่อม ศูนย์ชุมชน มีผลการศึกษาดังนี้ ศาสนสถานที่ผู้สูงอายุใช้งานเป็นประจำคือ มัสยิดหลังแรก มัสยิดยามิอุลค็อยรียะห์ ตั้งอยู่ในชุมชนบ้านครัวตะวันตก เป็นมัสยิดที่มีผู้มาใช้งานประจำของทั้งสามชุมชนคิดเป็นร้อยละ 46.6 รองลงมาเป็นมัสยิดหลังที่สองมัสยิดดารุลฟาละฮ์ ตั้งอยู่ในชุมชนบ้านครัวเหนือ ผู้ใช้งานมัสยิดแห่งนี้เป็นประจำจะเป็น คนชุมชนบ้านครัวเหนือ คิดเป็นร้อยละ 31.1 และมัสยิดหลังที่สาม มัสยิดชูลูกุลมุตตากีน ตั้งอยู่ในชุมชนบ้านครัวตะวันตก แต่อยู่ลึกไปทางทิศตะวันตกและมีขนาดเล็ก ผู้ใช้งานมัสยิดแห่งนี้เป็นประจำเป็นคนชุมชนบ้านครัวตะวันตกที่อาศัยโดยรอบในระยะไม่ไกลคิดเป็นร้อยละ 7.8 และยังพบผู้สูงอายุที่นับถือศาสนาพุทธใช้งาน วัดชัยมงคล วัดสามง่าม และวัดบรมนิวาสราชวรวิหาร มีผู้สูงอายุมุสลิมจำนวน 79 คนที่ใช้งานศาสน-สถาน 1 - 2 ครั้งต่อสัปดาห์มากที่สุดร้อยละ 46.8 มาใช้ในพิธีละหมาดวันศุกร์ รองลงคือใช้งานนาน ๆ ครั้งร้อยละ 33.0 ใช้งานทุกวันร้อยละ 11.4 ใช้งาน 3 - 4 ครั้งต่อสัปดาห์ร้อยละ 7.6 ใช้งาน 5 - 6 ครั้งต่อสัปดาห์ร้อยละ 1.2 กิจกรรมที่เกิดขึ้นในมัสยิด

จะแบ่งเป็นสองลักษณะคือ ผู้ที่ใช้งานเป็นประจำ จะเข้ามาทำกิจกรรม ละหมาด และผู้ที่เข้ามาใช้งานนาน ๆ ครั้ง จะทำกิจกรรมร่วมพิธีศพมากที่สุด รองลงมาคือ ฟังบรรยายธรรมและร่วมงานแต่งงาน

การใช้งานลานกีฬาและสวนหย่อมพบว่าผู้สูงอายุที่ใช้งานพื้นที่ลานกีฬาและสวนหย่อมขนาดเล็กในชุมชน จะอยู่ในระยะการเดินไม่เกิน 200 เมตร และพบว่าลานกีฬาพัฒน์ 2 ซึ่งเป็นสวนสาธารณะขนาดใหญ่ มีการใช้งานของผู้สูงอายุทั้ง 3 ชุมชน โดยส่วนใหญ่มีการใช้งานนาน ๆ ครั้งร้อยละ 66.6 ใช้งาน 1 - 2 ครั้งต่อสัปดาห์ร้อยละ 14.4 ใช้งานทุกวันร้อยละ 10.0 ใช้สำหรับทำกิจกรรมชุมชนและออกกำลังกาย

ภาพ 4 แสดงทางสัญจรในชุมชน

เส้นทางสัญจรในชุมชนประกอบด้วยเส้นทางสัญจรหลักและทางเดินย่อย โดยเส้นทางสัญจรหลักมีขนาดความกว้างในช่วง 1.5 - 2.0 เมตร เส้นทางอยู่ในแนวริมคลองผ่านในชุมชนลอดใต้ถนนบรรทัดทองเชื่อมไปอีกชุมชนและผ่านไปสถานที่สำคัญในชุมชน และจากเส้นทางสัญจรหลักจะเกิดให้มีพื้นที่ Social space ได้แก่ ศาลาริมน้ำ ร้านค้าต่าง ๆ เกาะไปตามเส้นทางสัญจร เส้นทางเดินย่อยมีขนาดค่อนข้างแคบ มีความกว้างในช่วง 0.8 - 1.5 เมตร การสัญจรในชุมชนส่วนใหญ่ใช้วิธีการเดินคิดเป็นร้อยละ 97.0 พบว่ามีปัญหาในทางสัญจรคิดเป็นร้อยละ 45.5 ปัญหาส่วนใหญ่คือ พื้นทางเดินบางส่วนไม่เรียบทางเดินไม่ร่มรื่นและมีสิ่งกีดขวางทางเดิน

3. เพื่อวิเคราะห์กิจกรรมในชีวิตประจำวัน การใช้งาน และปัญหาของที่อยู่อาศัยและพื้นที่ภายนอกอาคารในชุมชนมุสลิม

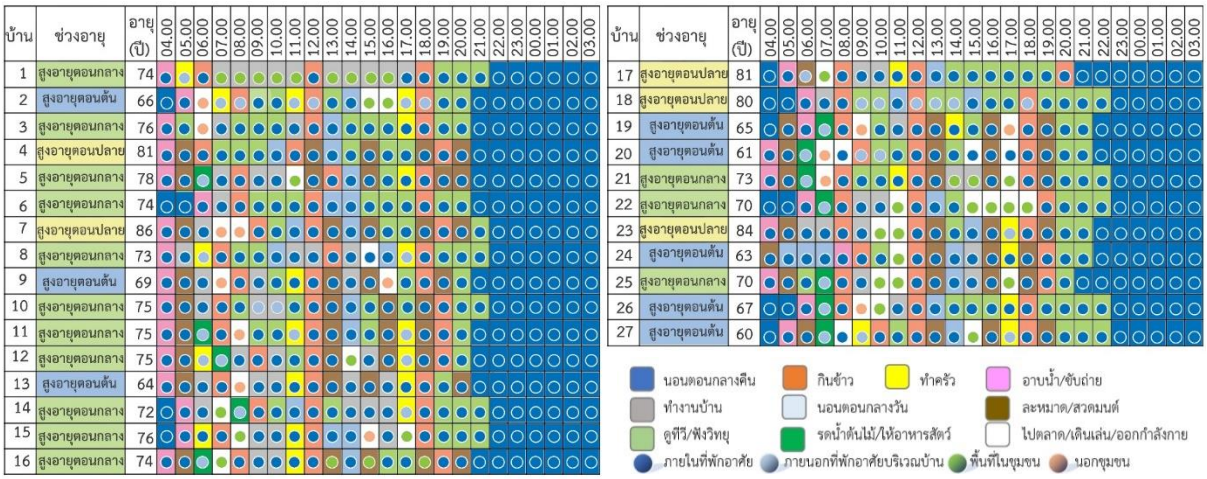
ผู้สูงอายุที่เป็นกรณีศึกษาแบ่งตามประเภทที่อยู่อาศัยได้ 3 กลุ่มคือ ห้องแถว (หมายเลข1-5) บ้านเดี่ยว 1 ชั้น (หมายเลข6-12) และบ้านเดี่ยว 2 ชั้น (หมายเลข13-27)

ตาราง 3 แสดงความสัมพันธ์ของประเภทที่อยู่อาศัย จำนวนชั้น ขนาดเนื้อที่ จำนวนสมาชิกในบ้าน

บ้าน	ประเภท	จำนวนชั้น	เนื้อที่ (ตร.วา)	อายุ (ปี)	เพศ	จำนวนสมาชิก	ศาสนา	ชุมชนบ้านครัว	หมายเหตุ
1	ห้องแถว	1	2.3	74	หญิง	2 คน	อิสลาม	เหนือ	ห้องเช่าใช้ห้องน้ำรวม
2	ห้องแถว	1	3.8	66	หญิง	4 คน	พุทธ	ใต้	
3	ห้องแถว	1	3.8	76	หญิง	3 คน	พุทธ	ใต้	
4	ห้องแถว	1	5.3	81	หญิง	3 คน	อิสลาม	ใต้	มีครัวหลังบ้าน
5	ห้องแถว	2	6.6	78	หญิง	2 คน	อิสลาม	ตะวันตก	
6	บ้านเดี่ยว	1	8	74	ชาย	5 คน	พุทธ	ใต้	
7	บ้านเดี่ยว	1	10	86	หญิง	1 คน	อิสลาม	ตะวันตก	พื้นเล่นระดับ
8	บ้านเดี่ยว	1	10.4	73	หญิง	7 คน	อิสลาม	เหนือ	
9	บ้านเดี่ยว	1	11	69	หญิง	2 คน	อิสลาม	เหนือ	
10	บ้านเดี่ยว	1	12.6	75	หญิง	5 คน	อิสลาม	ตะวันตก	ขายอาหาร
11	บ้านเดี่ยว	1	16.5	75	หญิง	2 คน	อิสลาม	เหนือ	
12	บ้านเดี่ยว	1	30.9	75	หญิง	5 คน	อิสลาม	เหนือ	
13	บ้านเดี่ยว	2	7.1	64	หญิง	4 คน	อิสลาม	เหนือ	ร้านเสริมสวย
14	บ้านเดี่ยว	2	7.4	72	หญิง	3 คน	อิสลาม	ตะวันตก	
15	บ้านเดี่ยว	2	8.2	76	ชาย	7 คน	อิสลาม	เหนือ	
16	บ้านเดี่ยว	2	8.7	74	หญิง	5 คน	อิสลาม	ตะวันตก	
17	บ้านเดี่ยว	2	10	81	หญิง	4 คน	พุทธ	ใต้	
18	บ้านเดี่ยว	2	11.5	80	ชาย	4 คน	อิสลาม	เหนือ	
19	บ้านเดี่ยว	2	11.8	65	หญิง	1 คน	อิสลาม	เหนือ	นอนชั้น2
20	บ้านเดี่ยว	2	13.5	61	ชาย	4 คน	อิสลาม	ตะวันตก	
21	บ้านเดี่ยว	2	15.7	73	หญิง	10 คน	อิสลาม	เหนือ	ศูนย์สุขภาพ
22	บ้านเดี่ยว	2	17.6	70	หญิง	2 คน	อิสลาม	เหนือ	
23	บ้านเดี่ยว	2	18.3	84	หญิง	6 คน	อิสลาม	ตะวันตก	
24	บ้านเดี่ยว	2	19.8	63	หญิง	5 คน	อิสลาม	ตะวันตก	
25	บ้านเดี่ยว	2	20.5	70	หญิง	5 คน	อิสลาม	เหนือ	
26	บ้านเดี่ยว	2	24	67	หญิง	10 คน	อิสลาม	เหนือ	
27	บ้านเดี่ยว	2	31.1	60	หญิง	2 คน	อิสลาม	เหนือ	

ลักษณะที่อยู่อาศัยประเภทห้องแถว มีขนาดพื้นที่น้อยกว่า 10 ตร.วา พบปัญหาผู้สูงอายุใช้ชีวิตส่วนใหญ่บนพื้นตลอดทั้งวัน ที่อยู่อาศัยมีขนาดคับแคบพักอาศัยรวมกันหลายคน และปัญหาไม่มีพื้นที่ครัว ทำให้ต้องประกอบอาหารบนทางเดินลักษณะที่อยู่อาศัยประเภทบ้านเดี่ยว 1 ชั้นส่วนใหญ่มีขนาดพื้นที่น้อยกว่า 20 ตร.วา พบปัญหาการต่อเติมพื้นที่รอบไม่เหมาะสม ทำให้เกิดปัญหา หลังคารั่ว ฝนสาด พื้นลื่น ลักษณะที่อยู่อาศัยประเภทบ้านเดี่ยว 2 ชั้น มีขนาดพื้นที่ระหว่าง 7 - 31 ตร.วา พบปัญหาผู้สูงอายุที่มีห้องนอนชั้น 2 ย้ายลงมานอนที่ห้องอเนกประสงค์ชั้น 1 ของบ้าน เหตุมาจากบันไดขึ้นชั้น 2 มีความชันมากและบางหลังไม่มีราวจับ พื้นที่รอบบ้านต่อเติมไม่เหมาะสมเช่นเดียวกับ บ้านเดี่ยว 1 ชั้น ห้องน้ำส่วนใหญ่ไม่ได้แยกส่วนเปียกส่วนแห้ง ส่วนใหญ่โถส้วมเป็นแบบนั่งราบแต่ไม่มีที่พิงหลัง และไม่มีราวจับ

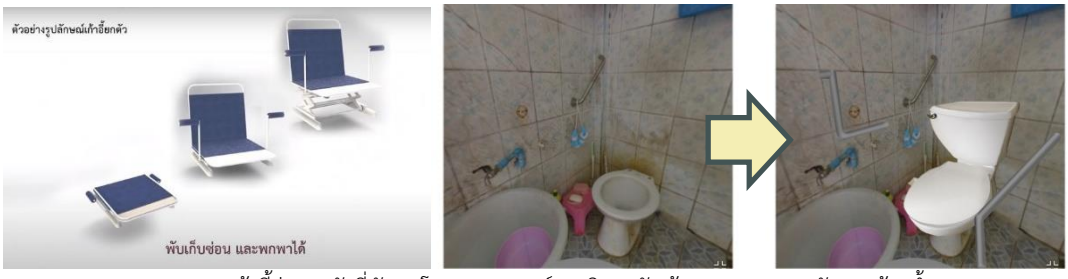
ตาราง 4 แสดงความสัมพันธ์ของกิจกรรม ช่วงเวลาและพื้นที่ใช้งาน

ผู้สูงอายุที่เป็นกรณีศึกษาส่วนใหญ่เป็นมุสลิมคิดเป็นร้อยละ 85.2 กิจกรรมในชีวิตประจำวันมีลักษณะคล้ายคลึงกันทั้งสามชุมชน ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ตื่นเช้ามืดเวลา 4.00 น.คิดเป็นร้อยละ 59.2 เพื่อประกอบศาสนกิจ รดน้ำต้นไม้และให้อาหารสัตว์คิดเป็นร้อยละ 44.4 ทำงานบ้านเองคิดเป็นร้อยละ 74.1 ประกอบอาหารทานเองร้อยละ 70.37 ผู้สูงอายุส่วนใหญ่นอนกลางวันคิดเป็นร้อยละ 74.1 ประกอบศาสนกิจ (ละหมาด) เป็นประจำคิดเป็นร้อยละ 69.5 และเข้านอนช่วง 21.00 น. คิดเป็นร้อยละ 44.4 โดยการใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่ในที่พักอาศัยมากกว่า 20 ชั่วโมงต่อวันคิดเป็นร้อยละ 55.5 มีผู้สูงอายุที่ออกมาทำกิจกรรมนอกที่พักอาศัยคิดเป็นร้อยละ 85.2 โดยมีกิจกรรม ไปตลาด ซื้อกับข้าว เดินเล่น ออกกำลังกาย และไปทำงาน

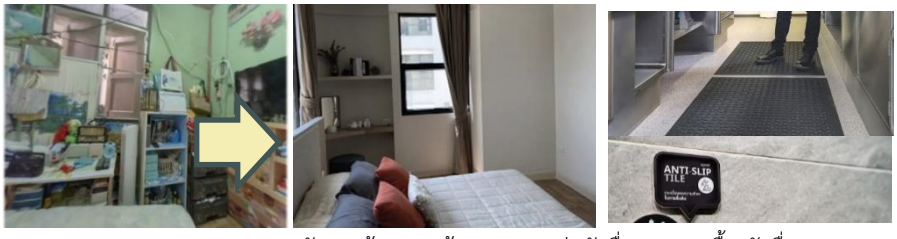
4.เสนอแนะแนวทางปรับปรุงแก้ไขพื้นที่อยู่อาศัย พื้นที่ภายนอกอาคาร พื้นที่ส่วนกลางรวมถึงสภาพแวดล้อมในชุมชน

ที่อยู่อาศัยประเภทห้องแถว ที่มีปัญหาข้อจำกัดด้านพื้นที่ และผู้สูงอายุต้องใช้ชีวิตส่วนใหญ่บนพื้น ซึ่งไม่เหมาะกับสุขภาพผู้สูงอายุ เสนอให้ใช้เฟอร์นิเจอร์ที่ปรับเปลี่ยนการใช้งาน ให้เหมาะกับพื้นที่ได้ เช่น โซฟาที่ปรับเป็นที่นอนได้ เป็นต้น และเสนอให้ติดราวจับพยุงตัว หรือใช้เก้าอี้ยกตัวเพื่อช่วยในการลุกขึ้นยืน อีกปัญหาหนึ่งสำหรับห้องแถวคือไม่มีห้องครัว เสนอแนะให้ผู้ทำห้องเช่าเตรียมพื้นที่ ครัวร่วม เผื่อไว้สำหรับผู้เช่า จะได้ไม่ไปทำครัวบนทางเดิน และยังมีปัญหาห้องน้ำ ที่ผู้ที่ให้เช่าห้องไม่ได้เตรียมห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุ เสนอแนะให้เปลี่ยนโถส้วมเป็นแบบมีที่พิงหลัง เพิ่มราวจับติดผนัง ตัว L ติดสูงจากพื้น 70 ซม. เพิ่มราวจับสูง 70 ซม. อีกด้านด้วย และควรมีเก้าอี้นั่งอาบน้ำ

ภาพ 5 แสดงเก้าอี้ช่วยยกตัวที่พัฒนาโดยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย(ซ้าย)รูปแบบการปรับปรุงห้องน้ำ(ขวา)

ที่อยู่อาศัยประเภทบ้านเดี่ยว 1 ชั้น พบปัญหาห้องนอนมีของมาก วางของกีดขวางทางเดินเสี่ยงสะดุดล้มยามค่ำคืน และมีทางเดินแคบเสนอแนะจัดเก็บพื้นที่ห้องนอนให้เป็นระเบียบ ไม่วางของกีดขวางทางเดิน พื้นที่ห้องอเนกประสงค์ถูกใช้เป็นส่วนรับแขกและรับประทานอาหาร ส่วนใหญ่นั่งบนพื้นซึ่งไม่เหมาะกับสุขภาพผู้สูงอายุ อีกทั้งมีของใช้ค่อนข้างมากในพื้นที่จำกัด ทำให้มีของวางเกะกะ เสี่ยงสะดุดล้ม เสนอแนะให้ใช้เฟอร์นิเจอร์ที่ปรับเปลี่ยนการใช้งานได้ จัดเก็บของให้เรียบร้อย พื้นที่ครัวส่วนใหญ่อยู่นอกตัวบ้าน ช่วงฝนตกพื้นค่อนข้างลื่น เสนอแนะให้เปลี่ยนวัสดุปูพื้นเป็นแบบกันลื่น R 11 ขึ้นไป หรือติดแผ่นกันลื่น

ภาพ 6 แสดงรูปแบบการปรับปรุงห้องนอน(ซ้าย)รูปแบบแผ่นกันลื่นและกระเบื้องกันลื่น(ขวา)

ที่อยู่อาศัยประเภทบ้านเดี่ยว 2 ชั้น พบปัญหาห้องนอนข้างบนไม่ได้ใช้งานเนื่องจากผู้สูงอายุส่วนใหญ่เริ่มมีปัญหาการเคลื่อนไหว ส่วนใหญ่บันไดค่อนข้างชันและบางหลังไม่มีราวจับ เสนอปรับบันไดให้มีความชันน้อยลง ระยะลูกนอน 25 - 30 ซม. ระยะลูกตั้ง ไม่เกิน 15 ซม. มีราวจับสูง 90 ซม. จากการที่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ย้ายลงมานอนชั้นล่างพบปัญหาไม่มีการกั้นห้องเป็นสัดส่วน มีของใช้ค่อนข้างมากในพื้นที่จำกัด ทำให้มีของวางเกะกะ เสี่ยงสะดุดล้ม เสนอแนะให้กั้นส่วนนอนให้เป็นสัดส่วนด้วยผนังเบา เพิ่มพื้นที่จัดเก็บ เช่น ตู้และวางของ เก็บของใส่ตู้และชั้นวางของให้เรียบร้อยและเป็นระเบียบ

ภาพ 7 แสดงรูปแบบการปรับปรุงบันได(ซ้าย)รูปแบบการกั้นห้องให้เป็นสัดส่วน(ขวา)

มัสยิดและศูนย์ชุมชน พบปัญหามีห้องน้ำไม่เพียงพอและไม่มีห้องน้ำคนพิการ เสนอแนะให้เพิ่มห้องน้ำให้เพียงพอต่อการใช้งาน และปรับปรุงห้องน้ำให้ถูกต้องตามหลัก Universal Design ไม่มีที่อาบน้ำละหมาดสำหรับรถวีลแชร์ ที่อาบน้ำละหมาดไม่มีราวจับช่วยพยุงตัว เสนอแนะให้ปรับปรุงที่อาบน้ำละหมาดเพิ่มราวจับพยุงตัว และเพิ่มที่อาบน้ำละหมาดสำหรับรถวีลแชร์ มีทางลาดไม่ครอบคลุมพื้นที่ใช้งาน และไม่มีราวจับ เสนอแนะให้เพิ่มทางลาดให้ทั่วถึงโดยใช้พื้นผิววัสดุไม่ลื่น ความชันทางลาดไม่เกิน 1:12 ทางลาดแต่ละช่วงยาวไม่เกิน 6.00 ม. หากเกินต้องมีชานพัก กว้างอย่างน้อย 1.50 ม.ทางลาดยาวน้อย

กว่า 6.00 ม. กว้างสุทธิไม่น้อยกว่า 0.90 ม.ทางลาดยาวตั้งแต่ 2.50 ม.ขึ้นไปต้องมีราวจับ 2 ข้างให้ยกขอบทางลาดสูง 15 ซม. บางอาคาร พื้นที่ใช้งานอยู่ชั้นบน ต้องขึ้นบันไดสูงและชัน อีกทั้งมีลิฟต์ เสนอให้ปรับบันไดให้มีความชันน้อยลง ระยะลูกนอน 25 - 30 ซม. ระยะลูกตั้ง ไม่เกิน 15 ซม. มีราวจับสูง 90 ซม. และเสนอให้เพิ่มลิฟต์สำหรับอาคารตั้ง 2 ชั้นเป็นต้นไป มีที่จอดรถไม่เพียงพอกับการใช้งาน ไม่มีที่จอดรถคนพิการ เสนอให้เพิ่มตำแหน่งของที่จอดรถคนพิการและผู้สูงอายุ และควรอยู่ใกล้อาคารมากที่สุด

ภาพ 8 รูปแบบการปรับปรุงที่อาบน้ำละหมาดสำหรับรถวีลแชร์(ซ้าย)ราวจับบริเวณที่อาบน้ำละหมาด(กลาง)และรูปแบบทางลาดภายในมัสยิด(ขวา)

สวนหย่อม ลานกีฬา และทางสัญจร พบปัญหา ทางลาดไม่มีราวจับ และชันกว่ามาตรฐานเสนอแนะให้ใช้พื้นผิววัสดุไม่ลื่น ความชันทางลาดไม่เกิน 1:12 ต้องมีราวจับ 2 ข้างให้ยกขอบทางลาดสูง 15 ซม. ปัญหาที่นั่งพักผ่อนไม่เพียงพอเสนอให้เพิ่มที่นั่งที่มีความร่มรื่นใช้พักผ่อนหย่อนใจ และส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ของผู้สูงอายุ ทางสัญจรหลัก พบปัญหา ทางเดินริมคลองไม่มีร่มเงา และไม่มีจุดนั่งพักริมคลอง และ มีลูกระนาดชะลอความถี่มาก มีสีเข้มทำให้เห็นยากในเวลากลางคืน เป็นต้นเหตุของการสะดุดหกล้มของผู้สูงอายุ เสนอแนะให้เพิ่มที่นั่งและทำหลังคาทางเดินริมคลองไว้สำหรับกันแดดกันฝนเป็นช่วง ๆ ในบริเวณสะพานข้ามคลองและศาลาริมน้ำ เสนอแนะให้แก้ไขลูกระนาดชะลอความเร็ว แบ่งช่วงเป็นทุกระยะ 100 เมตร แก้ไขรูปแบบและสีให้ชัดเจน ทางสัญจรย่อย พบปัญหามีสิ่งกีดขวางการสัญจร พื้นทางเดินไม่เรียบ เสนอแนะให้แก้ไขปรับปรุงทางเดินในซอยย่อย ให้มีระดับเรียบเสมอกันอีกทั้งแก้ไขแนวท่อประปาที่ขวางทางเดินด้วย

ภาพ 9 แสดงลูกระนาดชะลอความเร็วเดิม (ซ้าย) ผังแก้ไขปรับปรุงตำแหน่งลูกระนาดชะลอความเร็ว (กลาง)
รูปแบบลูกระนาดชะลอความเร็ว (ขวา)

การอภิปรายและสรุปผลการศึกษา

ข้อมูลด้านประชากร สังคม เศรษฐกิจและสุขภาพของผู้สูงอายุในชุมชนคือ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาระดับชั้นประถม มีรายได้น้อยกว่า 5,000 บาทต่อเดือน และความดันโลหิตสูงเป็นโรคประจำตัวที่พบมากที่สุด ผู้สูงอายุนิยมออกกำลังกายด้วยการเดิน ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ใช้ ศาสนสถาน 1 - 2 ครั้งต่อสัปดาห์ ความสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง แนวทางการปรับปรุง ที่อยู่อาศัย อาคาร และพื้นที่ภายนอกสำหรับผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ชานเมือง กรณีศึกษา พื้นที่เขตเทศบาลเมืองบึงยี่โถ จังหวัดปทุมธานี ของลภา เฉลยจรรยา (2560)

ข้อมูลด้าน กิจกรรมในชีวิตประจำวัน การใช้งาน พบว่าผู้สูงส่วนใหญ่นอนบริเวณห้องอเนกประสงค์ ชั้น 1 ของตัวบ้าน สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง แนวทางการออกแบบปรับปรุง ที่อยู่อาศัย อาคารและพื้นที่ภายนอกสำหรับผู้สูงอายุ เขตชุมชนเมืองในพื้นที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ กรณีศึกษา ชุมชนทรัพย์สินใหม่ ชุมชนทรัพย์สินเก่าและชุมชนคลองพลับพลา เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร ของเวณิกา ธูปพลทัพ (2560)

สภาพพื้นที่ในชุมชนสอดคล้องกับแนวคิดเมืองน่าอยู่สูงวัยในเรื่อง สภาพแวดล้อม มัสยิด ศูนย์ชุมชน รวมถึงสวนหย่อมและลานกีฬามีความสะอาดเรียบร้อยดี พบว่าในบริเวณพื้นที่ส่วนกลางในชุมชน มีเก้าอี้นั่งพักผ่อนได้โดยรอบ ทั้งในมัสยิดและศูนย์ชุมชนรวมทั้งสวนหย่อมด้วย แต่ลานกีฬามีไม่เพียงพอ

แต่สภาพพื้นที่ในชุมชนที่ไม่สอดคล้อง ได้แก่ เรื่องทางเดินในชุมชนยังพบว่ามีปัญหาพื้นไม่เรียบและทางเดินแคบในบางซอย ตัวอาคารของทั้งมัสยิดและศูนย์ชุมชนยังไม่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุเท่าที่ควร บางแห่งพื้นที่กิจกรรมอยู่ชั้น 2 หรือชั้น 3 และไม่มีลิฟต์

ข้อค้นพบ

งานวิจัยนี้พบว่าผู้สูงอายุมุสลิมส่วนใหญ่ประกอบศาสนกิจประจำวัน(ละหมาด)ในห้องอเนกประสงค์ที่ชั้น 1 ของบ้านและส่วนใหญ่ทำการอาบน้ำละหมาดในห้องน้ำ

พบว่ากิจกรรมที่เกิดขึ้นในมัสยิดจะแบ่งเป็นสองลักษณะคือ ผู้ที่ใช้งานเป็นประจำ จะเข้ามาทำกิจกรรม ละหมาดและผู้ที่เข้ามาใช้งานนาน ๆ ครั้ง จะทำกิจกรรมร่วมพิธีศพมากที่สุด รองลงมาคือ ฟังบรรยายธรรมและร่วมงานแต่งงาน

พบว่ามัสยิดแห่งแรกมีขนาดใหญ่ที่สุดในชุมชน มีคนใช้งานเป็นประจำทั้ง 3 ชุมชน แต่มัสยิดหลังที่ 2 และหลังที่ 3 มีคนใช้งานเป็นประจำ อยู่ในชุมชนนั้น ๆ ที่ตั้งมัสยิด และ ขนาดของมัสยิดสัมพันธ์กับจำนวนผู้ใช้ และระยะรัศมีที่ครอบคลุมพื้นที่ของผู้ใช้งาน

พบว่าผู้สูงอายุที่ใช้งานพื้นที่ลานกีฬาและสวนหย่อมขนาดเล็กในชุมชน จะอยู่ในระยะการเดินไม่เกิน 200 เมตร แต่พบว่าลานกีฬาพัฒน์ 2 ซึ่งเป็นสวนสาธารณะขนาดใหญ่ มีการใช้งานของผู้สูงอายุทั้ง 3 ชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่มีความสามารถในการปรับปรุงแก้ไขที่อยู่อาศัยเองได้ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ทำได้เพียงปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบางส่วนเพื่อลดความเสี่ยงที่จะเกิดอุบัติเหตุได้เพียงเล็กน้อย เช่น งดใช้พื้นที่ชำรุด ไม่ขึ้นชั้น2 หลีกเลี่ยงการตกบันได แต่สำหรับการซ่อมแซมหรือปรับปรุงสำหรับผู้สูงอายุและมีรายได้น้อยมีโอกาสเป็นไปได้ยาก จึงคิดว่าควรมีหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเข้ามาส่งเสริม เรื่องการกู้เงินหรือวางแผนการออมสำหรับการปรับปรุงบ้านในวัยสูงอายุ อีกทั้งคนในชุมชนร่วมมือกัน ปรับปรุงแก้ไขออกกฎระเบียบ ในชุมชนเรื่องการหลีกเลี่ยงก่อสิ่งกีดขวางในทางสัญจร จัดระเบียบการสัญจรด้วยจักรยานยนต์ เป็นต้น

ในงานวิจัยนี้เน้นศึกษาการปรับปรุงด้านกายภาพโดยมุ่งเน้นไปที่ภาพรวมของทั้งชุมชน ยังไม่ได้เจาะลึกในแต่ละพื้นที่ให้เกิดรายละเอียดในการปรับปรุงพื้นที่ที่เหมาะสำหรับผู้สูงอายุได้ โดยคิดว่าในอนาคต ควรมีการศึกษาลงรายละเอียดเพิ่มในชุมชนบ้านครัวเพิ่มเติม ทั้งด้านอาคาร การออกแบบภายใน การปรับปรุงพื้นที่ส่วนกลาง สวนหย่อม ลานกีฬา ให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุในชุมชนบ้านครัวมากขึ้น

บรรณานุกรม

กฎกระทรวงกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพ และคนชรา ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2564. (2564, 4 มีนาคม). เล่ม 138 ตอนที่ 16 ก. หน้า 19-29.

ไตรรัตน์ จารุทัศน์, กิตติอร ชาลปิติ, จิราพร เกศพิชญวัฒนา และ สุภาวดี ชัยพุฒิ. (2548). *มาตรฐานขั้นต่ำสำหรับที่พักอาศัยและสภาพแวดล้อมของผู้สูงอายุ: รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์.* กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

ไตรรัตน์ จารุทัศน์. (2551). *การออกแบบเพื่อทุกคน (Universal Design).* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาวดี อังศุสิงห์. (2559). *การออกแบบสวนที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุสมองเสื่อม.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รายงานข้อมูลผู้สูงอายุของกรุงเทพมหานครจากฐานประชากรในระบบทะเบียนราฎร. (2561). สืบค้นจาก http://www.Bangkok.go.th

ลภา เฉลยจรรยา. (2560). *แนวทางการออกแบบปรับปรุง ที่อยู่อาศัย อาคาร และพื้นที่ภายนอกสำหรับผู้สูงอายุ ในเขตพื้นที่ชานเมือง: กรณีศึกษา พื้นที่เขตเทศบาลเมืองบึงยี่โถ จังหวัดปทุมธานี.* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).

เวณิกา ธูปพลทัพ. (2560). *แนวทางการออกแบบปรับปรุงที่อยู่อาศัย อาคาร และพื้นที่ภายนอกสำหรับผู้สูงอายุเขตชุมชนเมืองในพื้นที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ กรณีศึกษา ชุมชนทรัพย์สินใหม่ ชุมชนทรัพย์สินเก่า และชุมชนคลองพลับพลา เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร.* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2553). *สำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ.2513, 2523, 2533, 2543 และ 2553.* กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

สำนักสถิติแห่งชาติ (Nnited Nation : NN). (2557). *ข้อมูลสถิติประชากร.* กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

เรืองศักดิ์ ดำริห์เลิศ. (2546). *ประวัติศาสตร์บ้านครัวและการต่อต้านทางด่วนซีดีโรดของชาวชุมชน.* กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.

Burton, Elizabeth & Mitchell, Lynne. (2006). *Inclusive urban design: Street for life.* Oxford: Architectural Press.

World Health Organization [WHO]. (2007). *Global age-friendly cities: A guide.* Paris: World Health Organization.

World Health Organization [WHO]. (2015). *World report on ageing and health.* [n.p.]: World Health Organization.